

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuirra, 081 544 89 11, redacziun@fmr.ch

GEA al biatlon

Il suveran da Vaz e quel da Lantsch din omadus GEA ad in credit d'impegn per ils campiunadis mundials IBU da biatlon l'onn 2025 a Lai. **Pagina 12**

Ilanz/Glion votescha per l'iniziativa

Il suveran dad Ilanz/Glion ha votà la dumengia passada per l'iniziativa e cunter la proposta dal parlament. **Pagina 6**

FMR FUNDAZIUN MEDIAS RUMANTSCHAS

südostschweiz

SURSELVA

Negin credit per la Punt pendent

En ina votaziun all'urna han vischinas e vischins da Mustér refusau la dumengia in credit da 390 000 francs per la Punt pendent da S. Gada a Mumpé Medel. Cun 537 NA encunter 448 GIE ei il resultat relativamein clars. Il president communal René Epp deplorascha la decisiun, di denton: «La veglia dil pievel ei da respectar.» Christian Loretz, president dall'Uniuin Punt pendent ha buca spitàu quei resultat. Ils arguments encunter quei credit seigien stai senza peis e mauns. Ignaz Furger che ha inizià il referendum encunter la decisiun dil cussegl da vischnaunca accentuescha: «Il resultat muossa ch'il referendum ei staus necessaris.» (fmr/hh) **Pagina 5**

SURSELVA

Matias Spescha – da return a Trun

Exhibiziun ella sala dil «Spazi Spescha».

FOTO HANS HUONDER

«Matias Spescha – return a Trun – return a casa.» Aschia senumna l'exposiziun dedicata allas obras dil artist oriund da Trun che ha viviu da 1925 entochen 2008. La sala dil «Spazi Spescha» sesanfla en anteriuras localitads dalla fabrica da ponn, leu nua che Matias Spescha ha empriu da cusunz da giuvenot. 1000 meters quadrats surveschan sco spazi allas obras dil artist che luvraua cul spazi. Sia feglia Venice Spescha ch'ei stada il venderdis vargou alla presentaziun dall'exposiziun a Trun, ei fascinada: «Quei ei il non plus ultra.» Ils davos diesch onns seigi ei stau nunclar, tgei che succedi cul relasch da siu bab: «Vonzeivi ei tut iu spert ed ussa sundel jeu fetg satisfatg dil resultat. Igl ei tut bia meglier che quei ch'heu haiel saviu spitàu ed imaginar.» L'exposiziun ei accessibla publicamein. Ella ei aviarta d'onten dis ad jamna entochen la fin d'october 2023. (fmr/hh) **Pagina 7**

«Ina surpraisa legraivla»

Dapi exact tschintg emnas – numnadamein dapi il di da l'evacuaziun dal vitg da Brinzauls – han ins «spetgà» ch'ella vegnia a val: la bova da Brinzauls. La notg da gievgia passada sin venderdi èsi lura stà uschè lunsch: Ina massa da radund 1,2 milliuns meters cubics material è vegnida a val. Udi a ramplunar ha era il president communal d'Albul/Alvra, Daniel Albertin: «Nus n'avain betg pudì giuditgar durant quellas uras da stgirenta notg sch'igl è ussa tut, sche tut la bova è vegnida a val u betg.» – Tant pli levgià sajan ins lura stà il proxim di: «Che la bova è sa fermada propi in pèr meters davant las emprimas chasas, cun quella grondezza e dimensiun ch'ella ha gi, quai è vairamein ina surpraisa legraivla.» (fmr) **Pagina 4**

VOTAZIUNS FEDERALAS

Ils resultats federals en survista

(en %) GEA NA Resultat

Taglia minimala per concerns gronds internaziunals:

GR: 77,7 22,3 GEA
CH: 78,5 21,5 GEA **GEA**

Lescha davart la protecziun dal clima:

GR: 55,5 44,5 GEA
CH: 59,1 40,9 GEA **GEA**

Lescha Covid-19:

GR: 58,9 41,1 GEA
CH: 61,9 38,1 GEA **GEA**

Dat cultur a la clostra

FOTO DAVID TRUTTMANN

Il costum engiadinais ha per üna jada bod miss illa sumbriva il clucher da la Clostra Son Jon a Müstair. Passa 400 chantaduras e chantadurs da l'Engiadina, da las vals dal süd e da la Val Müstair s'han chattats quista fin d'eivna passada per far festa – per s'incuntrar a la festa da chant districtuala. Uschè ha eir il Cor mixt da Champfer (fotografia) fat il viadi sur il Pass dal Fuorn per gnir a chantar seis concert da gara illa baselgia clostrala da Müstair. A la fin dals quints vaja eir per tschüffer a talas festas da chant ün parair d'üna giuria. Eir scha'ls cors da la region han fat clingir ed eir schi han fat buna parada a Müstair, muossan las cifras bluottas chi dà adüna damain chantadurs, chantaduras e cors. Intant cha a l'ultima festa da chant a Poschiavo, dal 2016, d'eiran da la partida amo 27 cors, d'eira quista jada «be» plü üna vainchina. Il svilpu dà bain da pensar, ma nun ha gnü ün'influenza sül plashair dals passa 400 chantadurs e chantaduras a la festa. E fingià al prim di da festa sun gnüts var 600 uffants e giuvenils a Müstair per as dedichar al chant. (fmr/dat) **Pagina 11**

10025

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226 mail: abo@somedia.ch

9 771424 749004

Bia spazi per las ovas digl amitg dil spazi

Ell'antiura fabrica da ponn a Trun, leu nua che Matias Spescha ha fatg igl emprendissadi da cusunz, ei siu relasch personal da vaser ussa el «Spazi Spescha». En ina sala cun ina surfatscha da rodund 1000 meters quadrats se presenta ina part da sias ovas, ming'onn duein autras vegnir mussadas en in context tematic. Il «Spazi Spescha» ei in εμπrem project da Trun Cultura ch'ei vegniru realisau. Ulteriurs – per exempel la Casa Carigiet e la Casa Desax – duein suandar.

HANS HUONDER/FMR

Cul «Spazi Spescha» va il giavisch da Matias Spescha, exprimius dus onns avon sia mort igl onn 2008, en vigur. Suenter la realisaziun dall'Ogna, la sculputura el liber a Trun, anfla era siu relasch d'art in dacasa en siu vitg nativ (mira era box). La localitad persuenter sesanfla leu nua ch'el ha era fatg igl emprendissadi sco cusunz, leu nua ch'el ei vegniun en contact cun teila che ha silsuenter era surviu sco fundament per sias picturas: La fabrica da ponn da Trun che ha serrau igl onn 2001. 150 onns ei vegniu produciu sin quei areal surtut vestgadira. Ina part da quella historia ei er Matias Spescha staus ed oz viva el vinavon leu cun siu art. «Matias Spescha sesenteva sco vischin da Trun ed ussa ein las ovas leu nua ch'el ha vuliu. Buca mo quei: igl ei in regal a Trun, in'exposiziun accessibla publicamein», di il menader da project da Trun Cultura, Peter Fischer.

Venice Spescha ei satisfatga ch'il relasch da siu bab ha anflau la via a Trun e che las ovas ein gia exponidas per part.

1000 lavurs

Ils arravels da Matias Spescha han dedicau il relasch personal digl artist alla Fundaziun Ogna. La fundaziun ei responsabla per la tgira, l'inventarisaziun ed il manteniment dallas ovas. Ella metta a disposiziun quellas all'Uniun Trun Cultura per exposiziuns el «Spazi Spescha» el la fabrica da ponn. La finamira ei da presentar alternont las ovas da Matias Spescha en differents exposiziuns. Tut en tut se tracta ei da rodund 1000 lavurs: Maletgs, sculputuras, models sco era lavurs sin pupi sco gouaches, collaschas, dessegns e graficas stampadas. Sper la sala d'exposiziun «Spazi Spescha» vegnan las ovas buca exponidas deponidas e conservadas cumpeitentamein en in'ulteriura localitad. «Las ovas stattan a disposiziun per l'intermediaziun ni era la perscrutaziun. Il relasch personal da Matias Spescha duei era surviv sco fontauna d'inspiraziun e motivaziun per generaziuns d'artistas ed artists vegnents», di Peter Fischer. Cheutras duei il «Spazi Spescha» era profitar sco forum.

Il «Paravent» el center

El center dall'empreda exposiziun el «Spazi Spescha» stat l'ovra che porta il tetel «Paravent». Ei se tracta d'ina installaziun spectaculara cun siat parts ed ina lunghezia totala da 16 meters. Matias Spescha ha scaffiu ella igl onn 2008. Sper quella ed ulteriurs lavurs monumentalas ha igl artist ch'ei secessau 1958 a Bages el sid dalla Frontscha, era scaffiu igl onn 2007 ina seria da maletgs da cartun. Da vaser ein denton era sculputuras. Il president dalla Fundaziun Ogna, Markus Hilfiker – sia muma era ina cusirina da Mathias Spescha – seregorda: «1973 hai jeu empiriu da malegiar da Matias Spescha a Bages. El sez gnanc malegiava da gliez temps. Igl ei stau il temps ch'el ha entschiet a luvrar cul spazi e las sculputuras enteifer quel.» Ina sfida ei la formaziun dalla

La sala spaziosa cun ina surfatscha da rodund 1000 meters quadrats porscha cundiziuns optimalas per exponer las ovas – per part fetg grondas – da Matias Spescha.

Las responsablas ed ils responsabls pil relasch e l'exposiziun dallas ovas dattan plaid e fatg.

FOTOS HANS HUONDER

sala ella fabrica da ponn stada, per che las ovas hagien plaz ed effect. «En quella gronda sala dat ei surtut fatschadas cun grondas finias e paucas preits. Cun sparter si la sala cun ulteriurs preits ei ei reussiu da procurar pil spazi giavischau», di Carmen Gasser Derungs che ha luvrau architectonicamein vid la sala ensemen

cun siu consort Remo. Medemamein eis ei stau necessari da riservar extras en seracass.

Il «Spazi Spescha» ei aviarts entochen ils 29 d'october 2023 da mesjamna entochen dumengia mingamai dalas 14.00 entochen las 17.00. www.spazispescha.ch.

Venice Spescha: «Quei ei il non plus ultra»

«Per mei ei l'avertura dil «Spazi Spescha» in mument fetg emozional», ha Venice Spescha, la feglia digl artist Matias Spescha, detg il venderdis alla presentaziun dalla sala d'exposiziun ella fabrica da ponn a Trun. Ils davos diech onns seigi ei stau nunclar, tgei che succede cul relasch da siu bab: «Vonzivi ei tut iu fetg spert ed ussa sundel jeu fetg satisfatga dil resultat. Igl ei tut bia meglier che quei ch'ieu haiel saviu spitgar ed imaginar. Per mei eisi ina constellaziun magica, pergei cheu ha il bab fatg igl emprendissadi e cheu sesanfla ussa siu relasch. Igl ei ina situaziun veramein nunspitgada.»

A Trun ein exponidas ni deponidas ovas che Matias Spescha ha scaffiu da 1990

entochen 2008. Ina dallas grondas – il Paravent – ei stada sia davosa lavur. «Ina part dallas ovas era deponida in siu atelier a Bages, l'autra a Turig en in bi depot», di Venice Spescha che viva a Bages e Turig e che tschontscha dil reminent perfetg romontsch. Entochen la vegliadetgna dad endisch onns ha ella numnadamein viviu a Trun. Matias Spescha ha apprezzau il spazi e la gronda sala ella fabrica da ponn che dat a sias ovas per part fetg grondas igl effect ch'ellas meretan. «Quella sala ed il depot cheu ella fabrica, mo era co l'exposiziun ei formada, dattan a mi fetg gronda satisfaziun», di Venice Spescha ch'ei sezza era artista e ch'appreziescha era il spazi. (fmr/hh)

LUMNEZIA

Concediu dus credits

La radunonza communal da Lumnezia che ha giu liug il venderdis sera ella halla plurivalenta dalla casa da scola a Sutvigt a Vella ha approbau la lescha da persunal dalla vischnauna. Ella sto aunc passar las tortas dalla votaziun all'urna. Medemamein ei il rendaqen final per l'avertura dil quartier Bual el vischinadi da Morissen vegniu acceptaus. Per la sanaziun cun ina curada da catram dil plaz da scola a Cuschnaus ha la radunonza concediu in credit da 250'000 francs. La radunonza communal ha decidu cun gronda maioritad d'observar vinavon il project pil pump parc e l'adattaziun digl areal da scola a Cuschnaus cun in plaz da seser, urdeins da reiver e da giug, sco era la meglier dalla tualetta. Persuenter ha ella concediu in credit da 320'000 francs.

En ina damonda consultativa ha la radunonza communal mussau interess e sustegn pil project cun casas da piras habitaziuns per indigens, che duei vegnir persequitau a Nurtatsch el vischinadi da Vella. Medemamein ei vegniu informau davart igl interess da cumprar terren sper la zona da recreaziun sigl areal da Davos Munts sper il lag da far bogh. (cdm/fmr)

RUSCHEIN

Accident mortal sin in plazzal

Il venderdis suentermezdi ei in luvrer vegniu tschaffaus d'ina maschina a Ruschein. El ei vegniu blessaus talamein ch'el ei morts aunc el liug digl accident.

Communablaimein cun collegas da lavur era igl um ella vegliadetgna da 26 onns occupaus entorn las 13.30 cun lavurs vid ina via sut l'Alp Ruschein. Cun in excavatur mobil vegneva cavau material dalla vart su dalla via e silsuenter transportau rodund diesch meters pli engiu per descargar. Il disgraziu – in um dil Portugal – era lundervi d'ulivar il material ella via cun agid d'ina plattetscha. Per motivs nunconuscents eis el vegniu tschaffaus digl excavatur mobil che carrava speravis. Collegas da lavur han salvau el e prestau immediamein igl εμπrem agid, sco era alar-mau il survetsch da salvament. In'equipa dalla Rega ha prestau las empremas mesiras medicinalas d'urgenza el liug. Pervia dallas grevas blessuras ei igl um morts aunc el liug digl accident. Sin fundament dall'annunzia ei era il survetsch da salvament da vias dil pumpiers d'Ilanz/Glion vegniu clamau. Per assister als collegas da lavur ei il Care Team Grischun vegniu engaschau. Communablaimein culla procura publica sclarescha la Polizia cantunala ils motivs digl accident. (cdm/fmr)

Il liug digl accident mortal.

FOTO POLIZIA CANTUNALA DEL GRISCHUN

TENNIS

Dunnas da Trun munchentan per pauc la promoziun ella liga nazionala B

Per in sulet set ha la squadra da tennis dallas dunnas 30+ da Trun munchentau la sonda la promoziun ella liga nazionala B. Ellas han gudignau tuttina biars giugs sco igl adversari Herrliberg.

Suenter haver gudignau la partida encunter Renens avon in'jama in las dunnas dil Club da tennis Trun fruntadas la sonda sin Herrliberg. Quei ei stau il davos giug per la promoziun dalla liga nazionala C ella liga nazionala B dallas dunnas 30+. La fin finala ha in sulet set munciau per la gronda finamira suenter che ton Trun sco Herrliberg han gudignau mingamai treis partidas. Suenter ils quater giugs singuls steva ei ella scuntrada 2:2 cun in avantag da tschun sets per Herrliberg enviars quater sets per Trun. Mingta equipa ha allura gudignau in dils dus giugs dubels.

Munchentar la promoziun ella liga nazionala B per aschi pauc e senza haver spiars, ei peter. La frustraziun e la trumpada ch'ei ha buca tunschiu ei denton stada da cuor cuoz tier las giugaduras da Trun. Ellas han numnadamein contonschiu ils giugs da promoziun gest en lur empreda stagiun ella liga nazionala C. Ellas han terminau il campiunadi sigl εμπrem rang en lur gruppa, quei ch'ei in grond success. (rrt/fmr)